

December Maaned.

Agerdyrkningsberetning.

Fra Midten af Januar.

Vintersædens Tilstand. Efteraarsarbejderne. Fodringen. Brugen af Kraftfoder. Kan man overfodre Besætningerne? Foderstanden. Sundhedsstilstanden. Mælkeriudbyttet. Arbejderens Stilling.

Vintersæden staaer overalt med en usædvanlig Kraft, mange Steder endog for kraftig, hvilket især gjælder Rugen, saa man ikke er uden Frygt for, at den senere vil tage Skade og raadne bort, hvis der kommer et tykt Sne lag, inden Jorden er rigtig gennemfrossen, eller hvis Sneen vil blive liggende langt ud paa Foraaret. Man har mange Steder søgt at hæmme dens stærke Udvikling noget ved saavidt muligt at lade Faarene, enkeltvis endog Ungkvæget, gaa over den, men Udeblivelse af Værfrost og den oplødte Tilstand, hvori Jorden kom midt i December, har hindret en større Benyttelse af dette Middel. Den sildig saaede Rug, der paa Grund af Oktober Maanedes raakolde Vejr længe holdt sig noget tilbage, er senere groet godt sammen og staaer bredbladet og kraftig. Hveden staaer fortrinlig overalt. Rapsen staaer ogsaa godt, men Dyrkningen af den er endnu mere begrænset end i det sidste Vår. Nogle Steder er Vintersæden slemmt fuld af Ukrud, da det i den tørre Sommer ej var muligt at faae Frøet til at spire og Ukrudet ødelagt.

Landmandens Efteraarsarbejder ere fremmede i et langt større Omfang end almindelig, og der er udført en stor Mængde Extraarbejder, dels fordi Høsten var endt en Maaned før ellers, dels paa Grund af det vedholdende gunstige Vejr for Markarbejder, og dels fordi Hensynet til det knappe Foder tilraadede kun at udtærste Kornet, efterhaanden som Halmforbruget fordrede det; kun paa Fyen synes Udtærstningen at være blevet paastyndet noget mere end andetsteds, for at benytte sig af de gode Kornpriser. I Begyndelsen var Jorden noget stræng at pløje, men senere blev den meget bekvem, og megen Jord er derfor pløjet 2 Gange; Nyttens heraf drages dog i Tvivl i et Par Beretninger, idet man siger, at er Jorden vaad, da vil en gjentagen Pløjning kun klæge den sammen, og er den tør, som iaar, saa bliver den let for løs, saa senere stærk Regn vil gjøre den for fast, især hvis der ingen rigtig Frost kommer. Hvorledes Meningerne end stille sig herom, hvilket vil bero paa Jorden og Vejrliget, kan det derimod nok siges, at en god og med Omhyggelighed udført Reolpløjning, saaledes som den nu mere og mere kommer i Gang i flere Egne af Sjælland og Fyen, vil være bedre end 2 almindelige Pløjninger. Fra Holland klages stærkt over, at en god og dyb Efteraarsbehandling af Jorden, der netop synes saa nødvendig paa de stærke Jorder, bliver sjeldnere og sjeldnere. Af Extraarbejder er der som nævnt udført en stor Del, baade af Draining, — hvortil vedvarende desværre ofte benyttes for smaa Rør, saa Jorden staaer fuld af Vand, som det saa stærkt viste sig efter den megen Regn i December, — Jordflytning, Opfyldning, Udtørring, Hede- og Kjeropdyrkning, Engvandingssanlæg og Mærgling. Denne sidste maatte imidlertid standses, da baade Veje og Marker fra midt i December bleve meget oplødte; det samme blev Tilfældet med Gjødningskjørslen, hvilket er saa meget uheldigere, som der næsten intet strøes under Kvæget, hvorfor Gjødningen i Reglen enten udvaskes ved det stærke Tilløb af Regnvand fra Tage og Broer eller ogsaa kommer til at ligge saa vaad, at der begynder en Tørvejgøring i den,

hvilket vil forringe dens Værdi. Maaſte ville imidlertid diſſe uheldige Forhold, der ere ſaa ſtærkt fremtrædende iaar, bidrage til en bedre Indretning af Gjødningspladſerne, noget hvortil der de allerfleſte Steder trænges ſaare meget.

Foderet viſer ſig overalt færdeles nærende og ſundt, og Kvæget æder det med ſtor Begjærighed; ſelv det ſidſte Straa af Vinterfædſhalmen ædes op. I og for ſig maa det derfor kaldes drøjt, men naar man flere Steder hører, at det vel er nærende men ikke drøjt, ſaa er Grunden hertil dels den, at der iaar mange Steder anvendes mere Omhu paa at tærſte det rent end ellers, og at det ogſaa for en Del er lettere at tærſte rent, dels den, at der ſpares mere paa Kraftfoder, thi om end mange i ſaa Henſeende intet Afſlag have gjort, og yderligere ere blevne styrkede deri ved de høje Smørprifer, ſaa er der dog altid mange, ſom de høje Kornprifer afholde fra at udføre de fattede gode Forfatter til at anvende Kraftfoder. De høje — vel undertiden for høje — Prifer, hvortil de mange Surrogatmidler for Kornfodring ſælges, ſaaſom Oliefager, Palmefager, Klid oſv., viſe imidlertid tydelig det ſtore Beſlag, der iaar er lagt paa diſſe; ſelv Benyttelſen af Majs bliver forſøgt i denne Vinter; en Ladning deraf er kommet til Kallundborg; 1 Td. vejer 13 *EA*; den bliver efter at være malet ſat i Støb flere Dage, inden den bruges, og blandes da i Reglen med andet Kraftfoder; endnu ſynes man ikke at have dannet ſig nogen beſtemt Mening om dens Fordelagtighed.

Uagtet alſaa Foderet er nærende, og der bruges en Del Kraftfoder, er Mængden af den bjergede Halm, iſær hvor der ikke dyrkes megen Vinterfæd, af Hø, hvor der ikke havde ſtore Engarealer, og af Rodfrugter, der for en ſtor Del miſlykkedes, dog ſaa ringe, at Fodernød vilde været at vente i mange Egne, hvis der ikke fra Begyndelſen var viiſt en ualmindelig ſtor Økonomi med det, ſaa at endog flere Steder alt Foderet ſkjæres i Hakkelse, — hvis man ikke de fleſte Steder forſt lader Kornet udtærſte, efterhaanden ſom Halmen ſkal bruges, hvorved det bliver luftet ud og den ubehagelige mugne Luft, ſom det ofte,

medens det sidder i Gulvene, faaer af Museskær, fortager sig, — og navnlig hvis ikke Vinteren hidtil havde været saa overordentlig mild, hvorved der ikke blot, som bekjendt, tæres langt mindre paa Foderet, men hvorved det ogsaa har været muligt de fleste Steder at holde Faarebesætningerne det meste af Dagen ude, ja endog enkeltvis i Jyllands magre Egne at lade Kvæget i nogle Timer søge Føden paa Marken eller i Heden. Denne sidste har ydet Hedeboerne en væsentlig Støtte, hvorom blandt andre en Beretning fra Hammerum Herred udtaler sig saaledes: „Det er forøvrigt et stort Gode for denne Egn, at Lynngen iaar har været saa udmærket; det er ogsaa efter en saa storartet Maalestok, at der i November og December Maa-neder er bjerget Lynng, at endog meget store Hedearealer ere blevne overflaaede. Det er især den fine Toplynng med sine Blomster og grønne Stilke og Blade, som søges og gjerne ædes af Kreaturerne, især naar den kan bjerges i tørt og smukt Vejr. Det synes næsten, som de sidste Dages vedholdende Regn har stadet Lynngen noget; den er nu mere sort i Farven og ædes mindre gjerne. Sidst paa Sommeren blev en Del Lynng med Lavarter i bjerget; denne er nu saa tør, især hvor der ikke er kommet Salt deri, at Kreaturerne ikke ville røre den. Saadan Lynng med Lavarter i skal ogsaa være bedst for Faar.“ For Øjeblikket er der altsaa Haab om, at man kan naae over Vinteren uden Fodernød, men kommer der en stræng og langvarig Eftervinter vil den dog indfinde sig mange Steder. Besætningerne ere nemlig kun undtagelsesvis indskrænkede noget kjendelig; kun af Heste har man i Efteraaret ryddet en stor Del gamle om end undertiden dog ret arbejdsføre Dyr ud af Staldene; alene paa Mors f. Ex. skal saaledes i Efteraaret være slagtet omtrent 900 Stkr.

Savnet af Stroelse mærkes ikke blot i Gjødningen, ogsaa paa Kvæget er det kjendeligt, og i en Beretning fra Præstøegnen hedder det: „at det næsten ikke er muligt at holde Køerne rene, og at det kun ved den nyderste Paaagtsomhed og ved stadig

under Malkningen at vasse Jveret kan forhindres, at man i Smørret kan spore Følgerne af Mangel paa Strøelse."

Foderstanden er, om ikke alle Steder simpel, dog i Reglen mindre god. Det meget knappe Sommerhold blev ingenlunde oprettet ved den rigelige Græs væxt efter Regnen i Efteraaret, og Køerne have derfor ikke naaet det sædvanlige gode Suld. Mælkeudbyttet, som var simpelt i Sommer og Efterommer, blev endnu simplere i November og December Maaneder. Sundhedstilstanden blandt Kvæget er meget god, men fra alle Landets Egne klages over de hyppige Koliktilfælde blandt Hestene i Efteraaret, og Sygdommen har ofte taget en dødelig Udgang; i den senere Tid er denne Sygdom imidlertid standset. Man mener, at Grunden dertil navnlig maa søges i en stærk Fodring med den meget tørre Rughalm.

Det milde Vejr, vi hidtil have havt, har altsaa begunstiget Udførelsen af en Mængde nyttige Efteraarsarbejder, har givet Vintersæden Kraft og Frodighed, har paa flere Maader skaanet paa det nderst knappe Foder, men særlig er det dog for Arbejderklassens Vedkommende, at vi maa skjønne paa det. Uden det vilde dens Stilling have været i høj Grad betænkelig, thi i det egentlige Vinterarbejde, Tærstningen, vil der iaar kun være lidt Forslag, og en Mængde Arbejdere gaa ledige; thi medens man i nogle Egne har anseet det for rigtigst og for sin moralske Pligt at søge saa vidt muligt at beholde sin sædvanlige Arbejderstof, har man i andre Egne med en forunderlig kortsynet Hensynsløshed afflediget og indskrænket den til det mindst mulige; det er navnlig Drengene og halvvoxnene Karle, der ere viste af Tjenesten, og derved kastede hjem paa Fædrene, ofte Mænd, der som Daglejere ogsaa have havt vanskeligt eller umuligt ved at skaffe sig Arbejde. Forholdene, der kun ved det gunstige Vejr ere forhindrede i at antage en endnu mere truende Maalestof, ere i Virkeligheden saa alvorlige og betænkelige, at de ikke uden Grund beskæftige enhver estertænk som og rettænkende Mand; og at Arbejderspørgsmaalet rører

fig stærkt blandt Folk, vidne mange af de modtagne Beretninger om, og særlig skulle vi her meddele 3 saadanne fra forskjellige Egne af Landet.

Fra Horsensegnen: Flere Kommuner yde nu Bidrag til de „Fattiges Kasse“, fra 200 til 400 Rd. aarlig, og naar denne Kasse bestyres godt, saa er denne Maade at træde til for at forebygge Nød, og at forebygge Forøgelsen af virkelige Fattiglemmer, lettere og i flere Henseender heldigere, end ved Samling og Levering af Godtjøgskorn. Ligeledes have enkelte Kommuner begyndt med at levere Arbejde ved Bejene, som Grusharvning, Stenflugning m. m., som jo er den allerheldigste Maade til at forebygge Følgerne af Arbejdsløshed. — Tiggeriet er betydeligt, — og der gjøres her i Egnen i Virkeligheden intet for at hæmme det. Aldeles at hæmme eller forbyde ethvert somhelst Tiggeri, kan neppe ej heller finde Sted, førend Fattigvæsenet bliver ordnet paa en anden Maade, nemlig saaledes at Giverne rolige kunne sige Nej med den Bevidsthed, at Tiggeren ikke har nødig at sulte og at fryse; — og dette kan neppe naaes uden ved Hjælp af Fattiggaarde, hvor den Fattige kan ty hen og faae Hus og Føde, naar Trangen tvinger der til. Først da vil det kunne blive almindeligt, at Gaver nægtes til Tiggere, men sørgeligt er det, at saamange Børn ved Tiggeriet ødelægges for Fremtiden.

Fra Vendsyssel: Endnu mærkes her ikke Arbejdsløshed i noget usædvanlig stort Maal. Men alligevel kan det være vanskeligt nok for dem, som ernære sig ved Dagleje, at komme ud af det. Hvorledes skal en Mand kunne ernære Kone og flere Børn med en Dagløn af 12 β , undertiden mindre, hvilket saavel iaar som andre Aar er den almindelige Dagløn paa denne Tid af Aaret? — Saar synes man ikke at have Lyft til at sammenskyde Korn til de Fattige til nedsat Pris.

Fra det sydøstlige Sjælland: Opmærksomheden paa itide at træffe Foranstaltninger til at hjælpe paa den Arbejdsløshed, man i Efteraaret med god Grund frygtede for, synes mange Steder at være vaft, og at have fundet sit Udtryk paa

en bedre og hensigtsmæssigere Maade end tidligere, idet man har sørget for ved Arbejde til en passende Betaling at understøtte dem, som mangle Fortjeneste. Saaledes har det Sogn, jeg boer i, seet sig istand til at lade flaa Sten til Vejene for et Beløb af omtrent 600 Rd., og lignende Foranstaltninger ere trufne i flere Sogne her paa Egnen, ligesom ogsaa mange private Folk hidindtil have benyttet det gunstige Vejr til mange Extra-Markarbejders Udførelse. Det er mærkeligt nok og meget uheldigt under disse Forhold, at man paa flere store Gaarde her paa Egnen, hvor Draining i de senere Aar er paabegyndt, slet ikke har benyttet et saa gunstigt Efteraar, som dette, hertil. Sagen er imidlertid den, at Ejerne paa disse Gaarde, som ere bortforpagtede, selv lade Drainingen udføre under Tilsyn af deres Forvaltere eller andre dertil antagne Folk, uden Medvirkning fra Forpagterens Side, og at Ejerne derved ere paavirkede af Folk, som i ingen Maade ere interesserede i at benytte Konjunkturerne eller tilfældige gunstige Forhold til Arbejdets Udførelse til andre Tider, men kun have det engang tilvante Maal for Øje, at staffe een Mark drainet i Løbet af hver Sommer, og naturligvis ikke behøve at tage noget Hensyn til, om Drainingen er til Hinder for Brakbehandlingen eller ej. Naar dette Arbejde udføres paa den Maade, at Ejeren bekoster det, og Forpagteren forrenter det, skulde man synes, at begge Parters Interesse i fuldeste Maal var, at Arbejdet udførtes saa solidt og grundigt, men tillige saa billigt, som muligt, og dette kan neppe nogen bedre gjøre, end den, der ved ofte i mange Aar at have drevet Jorden, har nøje Kjendskab til den, og bedst maa kunne vide, i hvilken Grad den trænger til Draining, og som altid lettere kan staffe en større Arbejdskraft tilstede, som han, naar der ikke kan draines, kan staffe Bestjæftigelse ved Jordens øvrige Drift; — men desværre, slike Misgreb kunne ikke undgaaes, hvor den rette Indsigt og Dugtighed mangler.
